

Ve dnech 17.–18. června 2026 se na Kypru ve městě Larnaca uskutečnila konference ESPON s názvem **Pozor na mezeru: Řešení kognitivní vzdálenosti v kontextu územní soudržnosti** (Mind the Gap: Addressing Cognitive Distance to Territorial Cohesion). Tato akce, organizovaná v rámci kyperského předsednictví Rady Evropské unie, propojila odborníky z různých oblastí – urbanisty, architekty, tvůrce politik, výzkumníky a další. Hlavním tématem diskusí byla otázka, zda regiony musí nejprve překonat kognitivní vzdálenost, aby se staly konkurenceschopnými, nebo zda dokážou prosperovat i navzdory přetrvávajícím strukturálním nevýhodám. Kognitivní vzdálenost byla v kontextu konference chápána jako znalostní propast (proto název Mind the Gap) mezi dvěma regiony, které mají rozdílnou úroveň znalostí a schopnosti zpracovávat informace, což komplikuje jejich vzájemnou spolupráci.

Úvodní slovo Kyriakose Koundourou (Odbor územního plánování a bydlení Kyperské republiky) a ředitele Wiktora Szydarowského (ESÚS ESPON) jasně ukázalo, že územní data budou hrát klíčovou roli v debatách o evropské kohezní politice po roce 2027. Hostitelský Kypr posloužil jako ideální modelová situace. Irene Hadjisavva Adam (Odbor územního plánování a bydlení Kyperské republiky) představila tamní realitu rozděleného a geopoliticky exponovaného ostrova, jehož rozvojové plány musí neustále překonávat fyzické i mentální bariéry. Profesorka Maria Savona (Univerzita Luiss Guido Carli v Římě a Univerzita v Sussexu) na toto téma navázala s tím, že právě kognitivní vzdálenost a strategické mezery mohou regiony uvěznit v méně rozvinutých pozicích. Doplnil ji Andreas A. Assiotis (Eurobank), který zdůraznil, že úspěch reforem a investic nejen na Kypru přímo závisí na sladěném vnímání rizik a příležitostí mezi bankami, firmami a veřejnou správou.

Důležitou součástí konference bylo představení konkrétních projektů ESPON, které se zabývají globálními šoky a mezinárodním obchodem. Prvním předsta-

veným projektem byl ESPON ACCORD (Analysing Competitiveness through the lens of Cognitive Regional Distance), kde byly zkoumány možnosti, jak mohou zůstávající regiony snížit svou kognitivní vzdálenost od technologických lídrů posílením inovací a meziregionálních vazeb. Dále byl prezentován projekt ESPON STARTER (Strategic Autonomy Rules for Trade in European Regions), který se zaměřil na otevřenou strategickou autonomii a modelování toho, jak na evropská území dopadají narušené dodavatelské řetězce u kritických surovin či paliv. V odpolední části, která byla věnována specifickým nákladům izolace, byl představen projekt ESPON MedcoopNet (Mapping Mediterranean Cooperation Networks and Governance. Understanding Cooperation Dynamics in the Mediterranean), v rámci něhož byly zmapovány rozsáhlé sítě středomořské spolupráce napříč uniijními programy, a projekt ESPON M-INSULAR (The Economic Costs of Malta's Insularity), kde byly kvantifikovány vážné strukturální nevýhody, kterým čelí ostrovní státy kvůli vysokým nákladům na dopravu a omezené velikosti trhu.

Druhý den konference zahájily dvě přednášky o budování kapacit a globální spolupráci. Profesor Ron Boschma (Univerzita v Utrechtu a Univerzita ve Stavangeru) vysvětlil, že úspěšná diverzifikace regionů stojí na propojování stávajících silných stránek a schopnosti absorbovat externí know-how. Profesorka Phoebe Koundouri (Aténská univerzita ekonomie a obchodu a Univerzita v Cambridge) následně představila vizi globálního společného vlastnictví dat pro udržitelný rozvoj. Zdůraznila, že věda a data mohou efektivně sloužit územní soudržnosti pouze tehdy, když vědci a politici sdílejí společnou datovou základnu a aktivně spolupracují s veřejností.

Teoretické poznatky účastníci vzápětí převedli do praxe v rámci tří interaktivních workshopů. První z nich se věnoval digitální transformaci a možností platformy LORDIMAS (Digital Maturity Assessment for Local and Regional Governments), která pomáhá uživatelům

lépe porozumět složitým územním datům. Dále bylo upozorněno na aktuální stav v oblasti územních digitálních rozdílů a byly představeny nedávné poznatky i politická opatření zaměřená na podporu digitální soudržnosti. Druhý workshop se zaměřil na zelenou transformaci, konkrétně na dekarbonizaci průmyslu a nutnost rozvoje nových dovedností u zaměstnanců. S využitím poznatků z projektů RE-INDUSTRY (Capacity Building for Re-industrialising Regions in a Globally Decarbonising Economy), GILL (Methodology for Quantifying the Demand for Green Infrastructure at Local Level) a READAPT (Re-Naturing Territorial Development for Climate Risk Adaptation) proběhla diskuse o tom, jak mohou regiony budovat hospodářskou odolnost a podporovat zaměstnanost. Třetí sekce se zaměřila na dostupnost bydlení a výzvy v oblasti využívání půdy, přičemž byly představeny poznatky z projektů HOUSE4ALL (Access to Affordable and Quality Housing for All People), METROLAND (Perspectives on Land Take Reduction in European Metropolitan Territories) a případové studie z programu URBACT. K tématům následovala diskuse o plánovacích politikách pro udržitelný rozvoj jednotlivých měst, celý workshop přitom provázela myšlenka tlaku na bydlení a pozemky.

V samotném závěru představil Thiemo W. Eser (Řídící orgán ESPON), jak budou budoucí aktivity územního výzkumu a spolupráce programu ESPON po roce 2027 reagovat na nově vznikající politické potřeby. Michelle Breslin (Ministerstvo pro bydlení, místní správu a kulturní dědictví Irsko) poté nastínila priority nadcházejícího irského předsednictví Rady Evropské unie a pozvala přítomné na příští konferenci do irského Corku, která se uskuteční v listopadu 2026 a tematicky naváže na debatu o konkurenceschopnosti a odstraňování kognitivních bariér. Ředitel Wiktor Szydarowski akci uzavřel poděkováním všem partnerům s tím, že setkání v Larnace položilo pevné základy pro budoucí evropskou spolupráci.

Mgr. Lucie Karmazínová
Ústav územního rozvoje